

UNIWERSYTET WARMIŃSKO-MAZURSKI W OLSZTYNIE

WYDZIAŁ NAUK EKONOMICZNYCH

STUDIA PODYPLOMOWE

MECHANIZMY FUNKCJONOWANIA STREFY EURO

Projekt realizowany z Narodowym Bankiem Polskim

w ramach programu edukacji ekonomicznej

VI edycja 2014/2015

Piotr Komorowski

**Wykorzystanie środków z Europejskiego Funduszu Społecznego
w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2007-2013**

Praca końcowa wykonana

pod kierunkiem

dr. Tomasza Wierzejskiego

Olsztyn 2015

Spis treści

Streszczenie	3
Wstęp	4
1. Województwo warmińsko-mazurskie na tle Unii Europejskiej	5
1.1. Unia Europejska – historia, struktury, funkcjonowanie	5
1.2. Polska na tle Unii Europejskiej	7
1.3. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze województwa warmińsko-mazurskiego	8
2. Europejski Fundusz Społeczny (EFS)	10
2.1. Historia i miejsce EFS wśród polityki i strategii Unii Europejskiej	10
2.2. EFS w latach 2007-2013 oraz w perspektywie 2014-2020	12
3. Wykorzystanie środków EFS w latach 2007-2013	16
3.1. Polska jako ważny beneficjent środków EFS	16
3.2. Wykorzystanie środków EFS w województwie warmińsko-mazurskim	19
Podsumowanie i wnioski	29
Piśmiennictwo	31
Spis tabel	32

Streszczenie

Głównym celem pracy była analiza wykorzystania środków finansowych Europejskiego Funduszu Społecznego w województwie warmińsko-mazurskim w latach 2007-2013.

Dokonane w pracy zestawienia i porównania pozwalają pozytywnie zweryfikować postawioną w pracy hipotezę badawczą i stwierdzić, że województwo warmińsko-mazurskie jest ważnym beneficjentem środków Europejskiego Funduszu Społecznego, których wykorzystanie ma korzystny wpływ na rozwój rynku pracy w regionie, a także aktywizację zawodową oraz poszerzenie wiedzy i kompetencji mieszkańców województwa, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych, wykluczonych czy niepełnosprawnych, a także mieszkańców terenów wiejskich, których sytuacja na rynku pracy jest szczególnie trudna. W pracy przedstawiono wskaźniki obrazujące realizację celów poszczególnych priorytetów w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzi – będącego jedynym w Polsce programem służącym realizacji założeń Europejskiego Funduszu Społecznego. Większość wskaźników osiągnęło poziom przekraczający wymagany stan docelowy, co świadczy o właściwym wykorzystaniu środków EFS oraz dużym zainteresowaniu możliwością realizacji projektów w ramach wsparcia z EFS. Przedstawione zostały również wskaźniki, których poziom znacząco odbiega od założonego poziomu docelowego, co może świadczyć o nieodpowiednim zarządzaniu poszczególnymi komponentami w ramach analizowanych priorytetów, niewłaściwym informowaniu grup docelowych, bądź niedostosowaniu do sytuacji demograficznej i społeczno-gospodarczej oraz specyfiki, tradycji i kultury regionu.

Wstęp

Celem głównym pracy jest analiza wykorzystania środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego w województwie warmińsko-mazurskim w ramach perspektywy finansowej 2007-2013.

Do celów szczegółowych pracy należy zaliczyć:

- zobrazowanie Europejskiego Funduszu Społecznego, jako ważnego mechanizmu funkcjonowania Unii Europejskiej, zarówno w ramach perspektywy 2007-2013 jak i nowego okresu finansowania 2014-2020,
- przedstawienie województwa warmińsko-mazurskiego, jako regionu korzystającego z funduszy i programów europejskich, w tym Europejskiego Funduszu Społecznego,
- wskazanie korzyści oraz szans jakie może przynieść wykorzystanie środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

W pracy postawiono następującą hipotezę badawczą: „Środki pochodzące z Europejskiego Funduszu Społecznego mają korzystny wpływ na rozwój rynku pracy oraz aktywizację zawodową mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego”.

Zakres pracy obejmuje analizę wykorzystania środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Społecznego w województwie warmińsko-mazurskim w ramach perspektywy finansowej 2007-2013, ze szczególnym uwzględnieniem projektów mających największy wpływ na realizację celów i priorytetów Europejskiego Funduszu Społecznego.

Metodyka pracy opiera się na analizie danych statystycznych dotyczących wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Społecznego w województwie warmińsko-mazurskim z wykorzystaniem metod statystycznych oraz studiowaniu literatury dotyczącej badanego zakresu.

1. Województwo warmińsko-mazurskie na tle Unii Europejskiej

1.1. Unia Europejska – historia, struktury, funkcjonowanie

Unia Europejska została powołana 1 listopada 1993 na mocy podpisanego 7 lutego 1992 w Maastricht *Traktatu o Unii Europejskiej* jako efekt wieloletniego procesu integracji politycznej, gospodarczej i społecznej. Korzenie współczesnej integracji europejskiej sięgają okresu powojennego. 18 kwietnia 1951, poprzez podpisanie traktatu paryskiego, sześć krajów dało podwaliny nowej organizacji: Europejskiej Wspólnocie Węgla i Stali, której celem było utworzenie wspólnej puli produkcji węgla i stali, aby zapobiec wojnie gospodarczej. (KOWALSKI 2006 s. 128) Członkami założycielami były: Belgia, Francja, Holandia, Luksemburg, RFN i Włochy. Państwa te tworzyły wiele form i mechanizmów współpracy, powoływały organizacje, instytucje i organy, których celem było wzmocnienie jedności między nimi.

W ciągu następnych kilkudziesięciu lat podpisywane były kolejne traktaty, rozszerzające i modyfikujące zakres współpracy, zawiązywały się nowe wspólnoty, do których przystępowały kolejne państwa. Szczególną znaczenie miały Europejska Wspólnota Gospodarcza (EWG) oraz Europejska Wspólnota Energii Atomowej (Euratom), powołane na mocy traktatów rzymskich, które weszły w życie 1 stycznia 1958 roku. W ramach Wspólnot stopniowo doszło do utworzenia wspólnego jednolitego rynku poprzez likwidację barier celnych, wprowadzanie wspólnych norm prawnych i technicznych oraz prowadzenie wspólnej polityki rolnej. Równoległe dochodziło też do zacieśniania więzi politycznych między krajami Wspólnot. W 1986 r. podpisano Jednolity Akt Europejski, zwiększający kompetencje EWG.

Podpisany 7 lutego 1992 *Traktat z Maastricht* nie likwidował Wspólnot Europejskich, zmienił jedynie nazwę EWG na Wspólnota Europejska. Znacznie rozszerzał natomiast zakres wspólnej polityki gospodarczej i opracowano harmonogram wprowadzenia Unii Gospodarczo-Walutowej, której efektem było wprowadzanie od 1999 r. wspólnej waluty – Euro. Do procesu integracji formalnie wzmocniono politykę zagraniczną, dodano politykę bezpieczeństwa (militarnego) oraz współpracę w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i współpracy administracyjnej państw członkowskich.

1 maja 2004 roku nastąpiło największe w historii rozszerzenie UE, kiedy to do wspólnoty wstąpiło 10 krajów, w tym Polska. Obecnie Unię Europejską tworzy 28 państw członkowskich.

Zgodnie z art. 1 *Traktatu z Maastricht*, Unię Europejską stanowią „Wspólnoty Europejskie, uzupełnione politykami i formami współpracy”. Strukturę Unii Europejskiej obrazują 3 filary: pierwszy, czyli - „Unia Gospodarczo—Walutowa” drugi - „Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa” oraz trzeci filar „Współpraca w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych”. Pierwszy filar to wspólnoty europejskie, jakie doprowadziły do jej powstania oraz działalność Unii Europejskiej, jaka jest możliwa dzięki współpracy poszczególnych jej organów. Drugi filar wspólnoty tworzy wspólna polityka zagraniczna oraz wspólna polityka bezpieczeństwa. Trzeci zaś, stanowią sprawy wewnętrzne oraz wymiar sprawiedliwości. Drugi i trzeci filar spajane są poprzez współpracę międzynarodową.

Unia Europejska wykształciła specyficzny dla siebie system rządzenia, opierający się na odrębnej od władz krajowych administracji wykonawczej szczebla unijnego na czele z Komisją Europejską. Funkcje prawodawcze skupia Rada Unii Europejskiej, czyli ministrowie poszczególnych sektorów. Szczebel ten ma zapewnić ochronę narodowych interesów państw członkowskich. W procesie legislacji bierze także udział wybierany w wyborach powszechnych Parlament Europejski. Trójpodział władzy dopełnia

Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, będący swoistym Trybunałem Konstytucyjnym i Sądem Najwyższym. Bada on zgodność przepisów unijnych z Traktatami oraz poprawne wykonywanie prawa Unii Europejskiej w państwach członkowskich (WOJTASZCZYK, 2006 s. 84-118). Charakterystycznym dla organizacji międzynarodowych są spotkania szefów rządów i głów państw. W przypadku Unii Europejskiej jest to zinstytucjonalizowana Rada Europejska, która w systemie prawnym nie spełnia żadnych funkcji poza „wyznaczaniem celów i kierunków działań”, jednak jest uznawana za najważniejszą z instytucji.

Pomimo silnych struktur wspólnotowych państwa członkowskie nie zrzekają się swojej suwerenności, a jedynie przekazują kompetencję wykonywania suwerenności organom ponadnarodowym. Jest to pewnego rodzaju ograniczenie suwerenności, ale nie oznacza to jej przekreślenia. Narody zyskują bowiem możliwość współkształtowania decyzji podejmowanych w Unii Europejskiej (*Wyrok Trybunału...2010*).

1.2. Polska na tle Unii Europejskiej

Polska od 1 maja 2004 roku jest członkiem Unii Europejskiej. Przystąpienie Polski do Unii poprzedzone było ogólnokrajowym referendum akcesyjnym. Wówczas to frekwencja wyniosła 58,85%. Za przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej opowiedziało się 77,45% uprawnionych do głosowania, przeciw natomiast było 22,55%.

Polska jest dziewiątym co do wielkości krajem w Europie, a zarazem szóstym najbardziej zaludnionym w Unii Europejskiej. Powierzchnia administracyjna Polski wynosi 312 679 km², zaś zamieszkuje ją ponad 38 mln osób. Liczba ludności Polski w przeciwieństwie do całej Unii wykazuje tendencję spadkową, jednak wzrost liczby mieszkańców Unii wynika przede wszystkim z jej rozszerzania o kolejne kraje (tab. 1).

Tabela 1

Zestawienie liczby ludności w Polsce, Unii Europejskiej i Strefie Euro

Obszar Rok	2004	2014
Unia Europejska	492 653 174	506 824 509
Strefa Euro	323 012 465	334 453 240
Polska	38 190 608	38 017 856

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu

Odnosząc wartość Produktu Krajowego Brutto liczonego według parytetu siły nabywczej na 1 mieszkańca w Polsce do średniej w Unii Europejskiej i krajach Strefy Euro należy zauważyć, że w Polsce miernik ten osiąga znacznie wyższe wartości i utrzymuje tendencję wzrostową (tab. 2).

Tabela 2

Produkt Krajowy Brutto wg Parytetu Siły Nabywczej na 1 mieszkańca – Polska, Unia Europejska, Strefa Euro

Obszar Rok	2004	2008	2013
Unia Europejska	1,0000	1,0000	1,0000
Strefa Euro	1,0298	1,0292	1,0322
Polska	2,2110	2,3765	2,4124

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu

Innym ważnym elementem, którego nie można pominąć przy dokonywaniu porównań gospodarczych jest średnia roczna stopa bezrobocia wyrażona w procentach. W momencie wejścia Polski do Unii Europejskiej średnia ta znacznie przewyższała

średnią unijną, jednak w kolejnych latach uległa znacznemu spadkowi i obecnie jest niższa od średniej dla całej Unii (tab. 3).

Tabela 3

Średnia roczna stopa bezrobocia [%] – Polska, Unia Europejska, Strefa Euro

Obszar Rok	2004	2008	2013
Unia Europejska	9,3	7,0	10,2
Strefa Euro	9,1	7,6	11,6
Polska	19,1	7,1	9,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu

Polska jest ważnym i liczącym się członkiem Unii, czego dowodem są wyniki gospodarcze jakie osiąga w ostatnich latach. Miedzy innymi to jest powodem dzięki, któremu jest największym beneficjentem środków unijnych. Polska odgrywa istotną rolę w kształtowaniu unijnej polityki regionalnej. Wejście Polski do Unii Europejskiej i objęcie naszego kraju systemem unijnej polityki regionalnej stanowi nowy, bardzo istotny czynnik dla procesu rozwoju regionalnego (CHURSKI, 2007, s. 8).

1.3. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze województwa warmińsko-mazurskiego

Województwo warmińsko-mazurskie leży w północno-wschodniej Polsce i jest jednym z województw tworzących tzw. *obszar Polski wschodniej*. Stolicą województwa jest miasto Olsztyn. Powierzchnią swą obejmuje 24 173,47 km², co stanowi 7,7% powierzchni kraju, będąc tym samym czwartym co do wielkości województwem. Warmińsko-mazurskie liczy niespełna 1,45 mln mieszkańców, w tym 51% kobiet (tab. 4). Na Warmii i Mazurach udział ludności w wieku poprodukcyjnym w strukturze ludności ogółem jest najniższy w kraju (15,2%), choć podobnie jak w całej Polsce, udział ten powoli się zwiększa.

Tabela 4

Liczba mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego w wybranych latach

Płeć Rok	Liczba mieszkańców		
	2004	2008	2013
Ogółem	1 428 714	1 427 073	1 446 915
Mężczyźni	697 620	695 352	708 478

Kobiety	731 094	731 721	738 437
----------------	---------	---------	---------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Województwo warmińsko mazurskie jest jednym z najbiedniejszych w kraju. Wpływ na to ma między innymi niski stopień uprzemysłowienia, czy niewielka ilość ośrodków akademickich. Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się bardzo niską przedsiębiorczością, mierzoną liczbą osób prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców. Rynek pracy województwa warmińsko-mazurskiego postrzegany był przez wiele lat przez pryzmat bezrobocia wynikającego z likwidacji Państwowych Gospodarstw Rolnych. W istocie region odnotowuje najwyższy w kraju wskaźnik bezrobocia rejestrowanego (20%). Współczynnik aktywności zawodowej w województwie, wynoszący w 2011 r. 51,7%, zaliczany jest do najniższych w kraju (14. miejsce). W województwie warmińsko-mazurskim na jedną ofertę pracy przypada 266 zarejestrowanych bezrobotnych, przy średniej krajowej 90. Relatywnie wysoki jest udział pracujących w mikro i małych przedsiębiorstwach w ogóle pracujących (wyższy od przeciętnej krajowej i znacznie wyższy od pozostałych województw w Polsce Wschodniej). Średnie wynagrodzenia brutto w województwie warmińsko mazurskim są znacznie niższe niż średnia krajowa (tab. 5). W województwie warmińsko mazurskim przeważają inwestycje finansowane z kapitału krajowego. Region odnosi pojedyncze sukcesy w przyciąganiu kapitału zagranicznego do specjalnych stref ekonomicznych. Na terenie województwa funkcjonują dwie – Warmińsko-Mazurska Specjalna Strefa Ekonomiczna oraz Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna.

Tabela 5

Średnie wynagrodzenia i świadczenia społeczne brutto w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w wybranych latach

Jednostka terytorialna Rok	Średnie wynagrodzenia <i>brutto</i>		
	2004	2008	2013
	zł	zł	zł
POLSKA	2 409,69	3 158,48	3 877,43
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	2 050,21	2 615,33	3 264,63

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W myśl *Strategii województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025*, głównymi obszarami które rozwinęły się w województwie i mają szczególne znaczenie są: sektor drzewny i meblarski, produkcja żywności a przede wszystkim turystyka i branża

pokrewne. Jest to następstwo szczególnych uwarunkowań środowiskowych, ale także wartości kulturowej oraz rozwoju oferty wypoczynkowej i zdrowotnej.

2. Europejski Fundusz Społeczny (EFS)

2.1. Historia i miejsce EFS wśród polityki i strategii Unii Europejskiej

Europejski Fundusz Społeczny jest głównym narzędziem finansowym Unii Europejskiej, wspierającym zatrudnienie w państwach członkowskich oraz promującym spójność gospodarczą i społeczną. EFS jest jednym z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, których celem jest zwiększanie spójności społecznej oraz dobrobytu we wszystkich regionach Unii. Fundusze strukturalne są finansowymi narzędziami redystrybucyjnymi, które wspierają spójność społeczną w całej Europie, poprzez koncentrację wydatków w regionach mniej rozwiniętych. EFS przeznacza swe środki w szczególności na tworzenie nowych i lepszych miejsc pracy w UE. Cel ten realizowany jest poprzez współfinansowanie krajowych, regionalnych i lokalnych projektów, które przyczyniają się do zwiększenia stopy zatrudnienia, polepszenia jakości miejsc pracy a także do poprawy integracji na rynku pracy, na szczeblu krajowym i regionalnym.¹

Europejski Fundusz Społeczny został stworzony na mocy *Traktatu Rzymskiego* ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą, podpisanego w 1957 roku. Co nadaje mu rangę najstarszego funduszu strukturalnego. Od samego początku głównym celem EFS było zwiększenie poziomu zatrudnienia, ale w miarę upływu lat EFS dostosował nacisk na poszczególne dziedziny, aby stawić czoło nowym wyzwaniom. We wczesnych latach powojennych, EFS skupiał się na zarządzaniu migracjami robotników w Europie. W późniejszym okresie główny nacisk przenosi się na walkę z bezrobociem wśród ludzi młodych i słabo wykwalifikowanych. Obecnie wsparcie EFS kierowane jest do ludzi, którzy mają wyjątkowe trudności w znalezieniu pracy: do kobiet, młodzieży, ludzi starszych, migrantów oraz osób niepełnosprawnych. Środki EFS przeznaczone są ponadto na pomoc przedsiębiorstwom i pracownikom w przystosowywaniu się do zmian, wspieranie nowatorskich rozwiązań w miejscach

---

¹ <http://pl.wikipedia.org/> (dostęp: 24.04.2015)

pracy, uczenie się przez całe życie oraz mobilność pracowników. Dofinansowanie z EFS w wysokości 10 miliardów euro rocznie przyczynia się do zwiększenia szans na zatrudnienie dla milionów Europejczyków, przede wszystkim dla tych, którzy mają trudności ze znalezieniem pracy.²

Zgodnie ze strategią *Europa 2020*, EFS odgrywa ważną rolę w realizowaniu celów Europy oraz w łagodzeniu skutków kryzysu ekonomicznego – przede wszystkim wzrostu bezrobocia i poziomu ubóstwa.

Działalnością EFS kierują dwie podstawowe zasady:

- Współfinansowanie budzi poczucie odpowiedzialności zarówno na poziomie władz krajowych, jak i regionalnych. Do finansowania EFS dochodzą zawsze środki publiczne lub prywatne. Stopy współfinansowania wynoszą od 50 do 85% (w wyjątkowych przypadkach do 95%) całkowitych kosztów projektu w zależności od względnej zamożności danego regionu.
- Współzarządzanie umożliwia rozłożenie odpowiedzialności na odpowiednich poziomach władzy: Wytyczne EFS są określane na poziomie europejskim na podstawie konsultacji z różnymi zainteresowanymi stronami, zaś programy operacyjne są ustalane w oparciu o rozmowy pomiędzy władzami krajowymi i Komisją. Wdrażaniem projektów w terenie w ramach programów operacyjnych zarządzają odpowiednie władze w poszczególnych państwach.

Z rozpoczęciem okresu programowania każdemu krajowi przyznawana jest część łącznej puli środków EFS. Następnie kraje podejmują decyzje o przeznaczeniu środków na konkretne programy i działania i stopniowo podpisują umowy z beneficjentami, głównie na dotacje.

W ramach tego procesu Komisja udostępnia krajom 3 formy płatności:

- zaliczki, które są wypłacane w pierwszych trzech latach (tj. 2007-2009) okresu programowania i wynoszą od 7,5% do 13% pul krajowych EFS, w zależności od kraju. Zaliczki są środkami przekazywanymi krajom z przeznaczeniem na współfinansowanie uruchamiania programów na początku okresu programowania;
- płatności okresowe: kiedy beneficjenci finansowi programów (promotorzy projektów) wykorzystają przyznane środki i złożą odpowiednie deklaracje wydatków w krajowym organie zarządzającym EFS, zestawienia wydatków

---

² <http://ec.europa.eu/esf/> (dostęp: 23.04.2015)

dotyczące różnych programów operacyjnych są zbierane i przekazywane Komisji, która następnie wypłaca środki danemu krajowi;

- płatność salda końcowego, która ma miejsce po zakończeniu okresu programowania.

2.2. EFS w latach 2007-2013 oraz w perspektywie 2014-2020

Europejski Fundusz Strukturalny jest koordynowany za pomocą siedmioletnich okresów programowania. Państwa członkowskie, Parlament Europejski i Komisja Europejska negocjują między sobą strategię i budżet EFS. Strategia określa cele wydatkowania środków finansowych EFS. Cele te częściowo lub w całości pokrywają się z zamierzeniami pozostałych funduszy strukturalnych. Każde państwo członkowskie przyjmuje we współpracy z Komisją Europejską jeden lub kilka programów operacyjnych w ramach finansowania EFS w siedmioletnim okresie programowania. Programy operacyjne ustalają priorytety dla działań EFS i cele do zrealizowania.³

Okres programowania EFS, obejmujący lata 2007-2013, przebiegał pod hasłem „Inwestycje w kapitał ludzki”. EFS zainwestował w tym okresie około 75 miliardów euro – czyli blisko 10% budżetu Unii Europejskiej – w projekty mające na celu zwiększenie zatrudnienia.

Środki finansowe przyznawane są zgodnie z sześcioma priorytetami:

- Poprawa jakości kapitału ludzkiego (34% wszystkich środków)
- Poprawa dostępu do zatrudnienia i równowaga (30%)
- Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i firm, przedsiębiorstw i przedsiębiorców (18%)
- Poprawa integracji społecznej osób mniej uprzywilejowanych (14%)
- Wzmocnienie zdolności instytucjonalnych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym (3%)
- Mobilizacja na rzecz reform w obszarze zatrudnienia i integracji (1%)⁴

Polska otrzymując 13% wszystkich środków EFS w ramach perspektywy 2007-2013 była największym beneficjentem wśród państw członkowskich. Szczegółowe dane podziału środków EFS z uwzględnieniem środków poszczególnych krajów zostało przedstawione poniżej (tab. 6).

³ <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/> (dostęp: 28.04.2015)

⁴ <http://kapitalludzki.gov.pl/> (dostęp: 24.04.2015)

Tabela 6

Podział współfinansowania w ramach EFS w perspektywie 2007-2013

	Podział współfinansowania w ramach EFS w €			
	UE	Poziom krajowy	Poziom prywatny*	łącznie
Austria	524 412 560	556 090 082	80 000 000	1 160 502 642
Belgia	1 073 217 594	1 163 472 928	92 532 777	2 329 223 299
Bułgaria	1 179 738 062	208 189 069	0	1 387 927 131
Cypr	119 769 154	21 135 734	0	140 904 888
Czechy	3 673 107 340	641 862 682	1 500 000	4 316 470 022
Niemcy	9 380 654 763	4 988 143 339	1 526 316 798	15 895 114 900
Dania	254 788 619	175 229 442	79 559 177	509 577 238
Estonia	391 517 329	52 642 230	17 178 031	461 337 590
Hiszpania	8 018 292 796	3 069 372 347	114 677 045	11 202 342 188
Finlandia	618 564 064	801 836 655	0	1 420 400 719
Francja	5 494 547 990	3 724 734 676	1 205 253 190	10 424 535 856
Grecja	4 363 800 403	770 082 816	0	5 133 883 219
Chorwacja	152 413 106	25 621 018	1 275 467	179 309 591
Węgry	3 612 105 277	635 336 123	2 094 225	4 249 535 625
Irlandia	375 362 370	372 362 370	3 000 000	750 724 740
Włochy	6 960 542 469	7 057 364 485	0	14 017 906 954
Litwa	1 028 306 727	119 392 408	62 073 486	1 209 772 621
Luksemburg	25 243 666	25 243 666	0	50 487 332
Łotwa	583 103 717	70 210 559	32 690 097	686 004 373
Malta	112 000 000	19 764 707	0	131 764 707
Holandia	830 002 737	728 844 717	400 985 149	1 959 832 603
Polska	10 007 397 937	1 766 011 401	0	11 773 409 338
Portugalia	6 853 387 865	2 344 937 802	0	9 198 325 667
Rumunia	3 684 147 618	649 920 063	0	4 334 067 681
Szwecja	691 551 158	691 551 158	0	1 383 102 316
Słowacja	755 699 370	133 358 718	0	889 058 088
Słowenia	1 484 030 338	261 887 713	0	1 745 918 051
Zjedn. Król.	4 498 917 728	4 050 113 275	106 280 008	8 655 311 011
SUMA	76 746 622 757	35 124 712 183	3 725 415 450	115 596 750 390

* Wydatki prywatne: wszelkie spełniające niezbędne warunki wydatki stanowiące wkład w zakresie finansowania działań, które nie pochodzą z budżetu publicznego, na przykład wydatki własne instytucji prywatnych będących beneficjentami programu EFS.

Źródło: portal www.ec.europa.eu/esf

28 września 2007 r. Komisja Europejska wydała decyzję w sprawie przyjęcia do realizacji Programu Kapitał Ludzki, który jest jednym z programów służących realizacji Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia 2007-2013 i obejmuje całość

interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego w Polsce. Przyjęcie Programu stanowi potwierdzenie głównych kierunków rozwoju i prowadzenia polityki prozatrudnieniowej rządu oraz umożliwia wykorzystanie środków EFS w Polsce w latach 2007-2013.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki był jedynym programem finansowanym ze środków EFS w Polsce w ramach perspektywy 2007-2013.

W perspektywie 2014-2020 środki z Europejskiego Funduszu Społecznego będą stanowiły niespełna 25% budżetu wszystkich funduszy strukturalnych. W celu zatrzymania spadku udziału EFS wśród pozostałych funduszy, w 2014 po raz pierwszy wprowadzony minimalny udział z jednoczesnym przeznaczeniem większych środków ze strony poszczególnych krajów. Polska spośród krajów członkowskich jest największym beneficjentem środków EFS, absorbując prawie 15,9% środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Kolejnymi krajami uszeregowanymi według tego czynnika są Włochy i Niemcy. Jednocześnie Polska jest również największym beneficjentem wszystkich środków przeznaczonych z funduszy unijnych na lata 2014-2020.

Zakres pomocy EFS oraz rodzaje objętych finansowaniem projektów są różne w poszczególnych regionach i zależą od ich względnej zamożności. Regiony UE dzieli się na trzy kategorie na podstawie PKB na mieszkańca w regionie w porównaniu ze średnią dla Unii Europejskiej (rys. 1).

Działania EFS (realizowane na poziomie krajowym) będą dotyczyć:

- poprawy aktywności i zdrowia starzejącego się społeczeństwa, wzmocnienie rynku pracy,
- zwalczania dyskryminacji,
- poprawy jakości, skuteczności i dostępności szkolnictwa wyższego oraz kształcenia zrównoważonego,
- inwestowanie oraz efektywne wykorzystanie administracji publicznej.

Natomiast na szczeblu regionalnym działania te będą dotyczyć:

- poprawy dostępu do zatrudnienia szukającym pracy, integracja na rynku pracy, samozatrudnienie, tworzenie nowych miejsc pracy, inwestycja w kapitał ludzki,
- integrowania społeczności marginalizowanej, poprawy strategii rozwoju, zwiększeniu dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych i ich wykorzystaniu, inwestowania w e-integrację.⁵

3. Wykorzystanie środków EFS w latach 2007-2013

3.1. Polska jako ważny beneficjent środków EFS

Polska zarówno w okresie programowania 2007-2013 jak i w ramach perspektywy 2014-2020, spośród wszystkich krajów członkowskich Unii Europejskiej otrzymała najwyższe wsparcie finansowe ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. W latach 2007-2013 w ramach EFS w Polsce funkcjonował Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Część z projektów uruchomionych w ramach PO KL jeszcze jest w trakcie realizacji. W sumie w latach 2008-2012 z dofinansowania ze środków EFS skorzystało ponad 5 930 tys. osób. Poniższa tabela (tab. 7) przedstawia zestawienie osób korzystających ze środków EFS w poszczególnych latach finansowania.

Tabela 7

Sumaryczne zestawienie liczby osób korzystających ze środków EFS w Polsce

Rok	2008	2009	2010	2011	2012
-----	------	------	------	------	------

⁵ <http://ec.europa.eu/esf/> (dostęp: 23.04.2015)

Liczba beneficjentów	262 742	1 191 716	1 672 539	1 482 561	1 320 468
-----------------------------	---------	-----------	-----------	-----------	-----------

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.ec.europa.eu/esf

W Polsce większą część osób korzystających z dofinansowania Europejskiego Funduszu Społecznego stanowią kobiety – średnio w latach 2008-2012 57,49% (tab. 8).

Tabela 8

Zestawienie liczby osób korzystających ze środków EFS w Polsce według płci

Płeć Rok	Polska				
	2008	2009	2010	2011	2012
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
Kobiety	63,26	56,66	55,78	55,65	56,10
Mężczyźni	36,74	43,34	44,22	44,35	43,90

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.ec.europa.eu/esf

W porównaniu ze średnią unijną, w Polsce więcej osób młodych (przedział wiekowy 15-24 lata) skorzystało ze środków EFS. Najwięcej osób korzystających z finansowania w ramach EFS jest w przedziale wiekowym 25-54. Wpływ na taki układ danych ma również różnica w zakresach przedziałów. Najmniej, bo średnio 4,42% (w latach 2008-2012) jest osób z grupy wiekowej 55-64 lata (tab. 9).

Tabela 9

Zestawienie liczby osób korzystających ze środków EFS w Polsce na tle UE z uwzględnieniem grup wiekowych

Grupa wiekowa Rok	Polska					UE
	2008	2009	2010	2011	2012	2012
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
15-24	37,09	34,13	35,05	34,88	35,55	28,92
25-54	59,31	61,71	60,96	60,09	59,15	64,87
55-64	3,62	4,16	3,99	5,03	5,30	6,21

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.ec.europa.eu/esf

Analizując zestawienie osób korzystających ze środków EFS w zależności od poziomu wykształcenia, można zauważyć, że głównie są to osoby z wykształceniem podstawowym, a dopiero później z wykształceniem wyższym. W porównaniu ze średnią unijną w Polsce jest mniejszy udział osób z wykształceniem podstawowym, natomiast większy (tab. 10).

Tabela 10

Zestawienie liczby osób korzystających ze środków EFS w Polsce na tle UE
z uwzględnieniem poziomu wykształcenia

Wykształcenie Rok	Polska					UE
	2008	2009	2010	2011	2012	2012
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
Podstawowe	21,82	38,56	41,44	38,53	35,90	46,13
Średnie	51,74	27,13	23,11	23,67	23,16	26,28
Policealne	8,10	9,85	9,67	9,90	10,13	5,69
Wyższe	18,34	24,46	25,78	27,90	30,81	21,90

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.ec.europa.eu/esf

Analizując procentowe zestawienie osób korzystających ze środków EFS z uwzględnieniem statusu na rynku pracy należy zwrócić uwagę na zmieniającą się sytuację w Polsce na przestrzeni kilku lat. W 2008 roku zdecydowanie największą część stanowiły osoby bezrobotne, natomiast w 2012 proporcje były znacznie odmienne. Największą część beneficjentów stanowiły osoby zatrudnione, najmniejszą bezrobotni. W porównaniu do średniej dla krajów Unii Europejskiej w Polsce proporcje korzystających ze środków EFS są różne szczególnie w przypadku zatrudnionych i bezrobotnych (tab. 11).

Tabela 11

Zestawienie liczby osób korzystających ze środków EFS w Polsce
z uwzględnieniem statusu na rynku pracy

Status Rok	Polska					UE
	2008	2009	2010	2011	2012	2012
	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
Zatrudnieni	13,46	33,81	37,64	41,89	45,16	33,04
Bezrobotni	72,41	24,70	19,75	16,04	15,67	25,57
Nieaktywni	14,13	41,49	42,61	42,07	39,17	41,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.ec.europa.eu/esf

Polska różni się pod względem grup korzystających ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego od pozostałych krajów unijnych. Wynika to z wielu czynników, a między innymi specyfiki regionu, charakterystyki wewnętrznego rynku pracy i tradycji kulturowych. Nie zmienia to jednak faktu, że Polska jest ważnym i liczącym się beneficjentem środków EFS.

3.2. Wykorzystanie środków EFS w województwie warmińsko-mazurskim

Środki Europejskiego Funduszu społecznego w Polsce rozdysponowywane były w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL). Cele PO KL realizowano w ramach 4 priorytetów:

- Priorytet VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich”
- Priorytet VII „Promocja integracji społecznej”
- Priorytet VIII „Regionalne kadry gospodarki”
- Priorytet IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach”

Wsparcie w ramach Priorytetu VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich” koncentrowało się przede wszystkim na wybranych grupach docelowych, które doświadczają największych trudności związanych z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy. W efekcie realizacji tego priorytetu, w województwie warmińsko-mazurskim ponad 8 000 osób otworzyło własne firmy.

Działania w ramach Priorytetu VII „Promocja integracji społecznej” koncentrowały się przede wszystkim wokół ułatwienia dostępu do rynku pracy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz rozwijania instytucji ekonomii społecznej, jako skutecznej formy integracji społeczno-zawodowej. W ramach tego priorytetu w województwie warmińsko-mazurskim prawie 24 000 osób znajdujących się w trudnej sytuacji uzyskało pomoc oraz wsparto 370 podmiotów, które pomagają m.in. w znalezieniu pracy i nawiązywaniu wzajemnych kontaktów z innymi osobami.

Zadania w ramach Priorytetu VIII „Regionalne kadry gospodarki” mają na celu wzmocnienie atrakcyjności regionu głównie poprzez wspieranie transferu wiedzy w ramach współpracy pracowników przedsiębiorstw oraz jednostek naukowych i badawczo-rozwojowych w sektorach o strategicznym znaczeniu. W ramach realizacji tego priorytetu w województwie warmińsko-mazurskim 5 000 przedsiębiorstw przeszkoliło swoich pracowników, ponad 90 firm uzyskało pomoc w trakcie restrukturyzacji, a także 200 doktorantów otrzymało stypendia.

W ramach Priorytetu IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach” realizowane były działania obejmujące wsparcie kierowane do osób i placówek

realizujących proces kształcenia, mające na celu wyrównywanie szans edukacyjnych w trakcie procesu kształcenia poprzez wysokiej jakości usługi edukacyjne. W szczególności wspierane były te obszary i środowiska, które napotykały na najsilniejsze bariery w dostępie do wysokiej jakości usług edukacyjnych. W województwie warmińsko-mazurskim w ramach realizacji zadań tego priorytetu wsparte zostały projekty umożliwiające 5 500 dzieciom mieszkającym na wsi pójście do przedszkoli. Około 400 szkół podniosło efektywność nauczania a ponad 90 szkół zawodowych współpracowało z przedsiębiorcami. 2 300 osób dorosłych wzięło udział w różnego rodzaju kursach i szkoleniach. Dzieci, młodzież i dorośli mogli rozwijać swoje zainteresowania poprzez udział w ponad 280 projektach⁶.

W ramach realizacji kolejnych etapów zaawansowania i wypełniania celów Europejskiego Funduszu Społecznego, proces zarządzania środkami EFS podlega ciągłemu monitoringowi i sprawozdawczości. Każdy z czterech priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, charakteryzuje się zestawem odpowiednich wskaźników, których okresowa analiza pozwala na monitorowanie stopnia osiągnięcia oczekiwanych efektów oraz wartości docelowych. Poniżej przedstawiono zestawienie wskaźników realizacji celów w ramach poszczególnych priorytetów Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, opracowane na podstawie *Sprawozdania z realizacji Priorytetów komponentu regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013*⁷.

Wskaźniki opisujące Priorytet VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich”, na koniec 2013 przedstawiały się następująco:

1. Wskaźnik efektywności zatrudnieniowej

Poziom osiągniętego wskaźnika efektywności zatrudnieniowej wyniósł na koniec 2013 r. 45,40% i został wyliczony w oparciu o dane z 86 projektów, w których wskaźnik ten był monitorowany. Ponadto w Planach Działań założono kryteria określające poziom wskaźnika, który znalazł odzwierciedlenie w wyłonionych do dofinansowania projektach, mianowicie:

Projekt zapewnia osiągnięcie wskaźnika efektywności zatrudnienia na poziomie:

- co najmniej 35% w przypadku osób w wieku powyżej 50 roku życia,*
- co najmniej 40% w przypadku osób w wieku 15-30 lat,*
- co najmniej 20% w przypadku osób niepełnosprawnych.*

⁶ <http://pigulkaefs.warmia.mazury.pl/> (dostęp: 24.04.2015)

⁷ <http://efs.warmia.mazury.pl/> (dostęp: 24.04.2015)

Jak widać, osiągnięty wskaźnik aktywizacji zawodowej znacznie przewyższa założone w Planie Działań 2013 wartości.

2. *Liczba osób, które zakończyły udział w projektach realizowanych w ramach Priorytetu: w tym liczba osób, które były objęte Indywidualnym Planem Działania*

Od początku realizacji programu 23 234 osób zostało objętych Indywidualnym Planem Działania w projektach, co stanowi 124,52% zakładanej wartości wskaźnika na lata 2007-2013. Tak wysoka wartość wskaźnika docelowego może świadczyć o wysokim poziomie zaawansowania wsparcia skierowanego do osób pozostających bez zatrudnienia.

3. *Liczba osób w wieku 15-24 lata, które zakończyły udział w projekcie*

W okresie 2007-2013 udział w projektach zakończyło 24 374 osób młodych co stanowi 107,24 % wartości docelowej. Przekroczenie wartości docelowych wskaźnika wynika przede wszystkim z dążenia do objęcia wsparciem osób młodych.

4. *Liczba kluczowych pracowników PSZ, którzy zakończyli udział w szkoleniach realizowanych w systemie pozaszkolnym, istotnych z punktu widzenia regionalnego rynku pracy*

Od początku realizacji programu 358 pracowników PSZ zakończyło udział w szkoleniach realizowanych w systemie pozaszkolnym, co stanowi 116,99% zakładanej wartości wskaźnika na lata 2007-2013. Wartość ta wzrośnie jeszcze po zakończeniu wszystkich projektów.

5. *Liczba osób, które skorzystały z instrumentów zwrotnych*

Osiągnięta wartość tego wskaźnika od początku realizacji PO KL wynosi 0%. Spowodowane jest to faktem, iż Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie dopiero w konkursie ogłoszonym w roku 2013 (po dokonaniu zmiany w Planie działania 25.06.2013 r.) wyłonił pośrednika finansowego, którego zadaniem będzie udzielanie mikropożyczek dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej. Umowa z pośrednikiem finansowym została podpisana 25.11.2013 r. Do dnia 31.12.2013 r., Beneficjent nie złożył żadnego wniosku o płatność. W ramach projektu planowane jest udzielenie 95 pożyczek.

6. *Odsetek kluczowych pracowników PSZ, którzy zakończyli udział w szkoleniach realizowanych w systemie pozaszkolnym, istotnym z punktu widzenia regionalnego rynku pracy*

Wartość tego wskaźnika w 2013 r. wyniosła 77,66%, co nie wypełnia jeszcze założonej wartości docelowej (100%). Wartość tego wskaźnika powiązana jest z wartością wskaźnika produktu *Liczba kluczowych pracowników PSZ, którzy zakończyli udział w szkoleniach realizowanych w systemie pozaszkolnym, istotnych z punktu widzenia regionalnego rynku pracy*. Należy jednak mieć na uwadze, że dotyczy to projektów wieloletnich, których okres realizacji upływa w 2015 r.

7. *Liczba osób (znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy), które zakończyły udział w projekcie:*

a) *w tym osoby długotrwale bezrobotne*

Od początku realizacji programu 17 543 osób długotrwale bezrobotnych zakończyło udział w projektach, co stanowi 252,13% zakładanej wartości wskaźnika na lata

2007-2013. Osoby długotrwale bezrobotne to grupa w szczególności wymagająca wsparcia i objęcia działaniami aktywizacyjnymi i prozatrudnieniowymi ze względu na dezaktualizację nabytej wiedzy i kwalifikacji oraz złą sytuację materialną, utrudniającą samodzielne podnoszenie/zmianę kwalifikacji umożliwiających powrót na rynek pracy.

b) *w tym osoby z terenów wiejskich*

Od początku realizacji programu 23 677 osób pochodzących z obszarów wiejskich zakończyło udział w projektach, co stanowi 239,65 % zakładanej wartości wskaźnika na lata 2007-2013. Istotne przekroczenie docelowej wartości wskaźnika wynika głównie z dążenia do kierowania wsparcia do mieszkańców terenów wiejskich.

9. *Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej:*

a) *w tym liczba osób długotrwale bezrobotnych*

Od początku realizacji programu 2 789 osób długotrwale bezrobotnych otrzymało środki na podjęcie działalności gospodarczej, co stanowi 400,72% wartości docelowej. Przekroczenie wartości docelowej wynika z faktu, iż znaczny strumień wsparcia kierowany jest przede wszystkim do tej grupy osób (poprzez kryteria dostępu).

b) *w tym liczba osób z terenów wiejskich*

Od początku realizacji programu 3 433 osób z terenów wiejskich otrzymało środki na podjęcie działalności gospodarczej, co stanowi 379,34 % wartości docelowej.

10. Liczba osób w wieku 50-64 lata, które ukończyły udział w projekcie

Od początku realizacji programu 6 293 osoby w wieku 50-64 lata zakończyły udział w projektach, co stanowi 87,84% zakładanej wartości wskaźnika na lata 2007-2013. Należy zauważyć, że znacząca liczba osób kontynuuje w chwili obecnej udział w projektach.

W ramach Priorytetu VII „Promocja Integracji Społecznej”, określono wskaźniki, których wartości osiągnięte na koniec roku 2013 przedstawiono poniżej.

1. Liczba klientów instytucji pomocy społecznej objętych kontraktami socjalnymi w ramach realizowanych projektów

Wartość wskaźnika na koniec 2013 roku przekroczyła zakładaną wartość 100%.

2. Wskaźnik efektywności zatrudnieniowej

Na koniec okresu sprawozdawczego wskaźnik efektywności zatrudnieniowej wynosi 35,51%. Oznacza to, że spośród 321 osób, które zakończyły udział w projekcie, znalazło lub kontynuuje zatrudnienie 114 osób. Ponadto duże znaczenie ma tu grupa docelowa, jaką są osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, którym trudniej jest wejść lub powrócić na rynek pracy.

3. Liczba klientów instytucji pomocy społecznej, którzy zakończyli udział w projektach dotyczących aktywnej integracji

Wartość wskaźnika na koniec 2013 roku przekroczyła zakładaną wartość 100%.

4. Liczba pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej bezpośrednio zajmujących się aktywną integracją, którzy w wyniku wsparcia z EFS podnieśli swoje kwalifikacje

Wartość wskaźnika na koniec 2013 roku przekroczyła zakładaną wartość 100%.

5. *Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które zakończyły udział w projekcie*

Osiągnięto 69% wartości docelowej. Stopień osiągnięcia wartości wskaźnika wynika z tego, że jest on liczony „na wyjściu”, a projekty rekomendowane do dofinansowania są projektami skomplikowanymi i rozciągniętymi w czasie, co powoduje, że wartość tego wskaźnika wzrośnie wraz z zakończeniem wszystkich projektów.

6. *Liczba projektów wspierających rozwój inicjatyw na rzecz aktywizacji i integracji społeczności lokalnych*

Osiągnięto 97,94% wartości docelowej, co ze względu na zakończenie wszystkich projektów w ramach działań realizujących cele, które obejmuje wskaźnik, należy uznać jako poziom ostateczny.

7. *Liczba instytucji wspierających ekonomię społeczną, które otrzymały wsparcie, funkcjonujących co najmniej 2 lata po zakończeniu udziału w projekcie*

Osiągnięto 50% wartości docelowej. Z uwagi na obecnie realizowane projekty wspierające podmioty ekonomii społecznej oraz weryfikację ich trwałości dopiero po dwóch latach od zakończenia projektu, wartość wskaźnika osiągnie zdecydowanie wyższy poziom.

8. *Liczba osób niepełnosprawnych, które zakończyły udział w projekcie*

Osiągnięto 3,23% wartości docelowej, co znacząco odbiega od założonego poziomu, czyli 422 osób.

9. *Liczba podmiotów ekonomii społecznej, które otrzymały wsparcie z EFS za pośrednictwem instytucji wspierających ekonomię społeczną*

Osiągnięto 195,73% wartości docelowej. Z uwagi na trwającą realizację projektów, należy spodziewać się dalszego wzrostu wartości wskaźnika.

10. *Liczba osób, które otrzymały wsparcie w ramach instytucji ekonomii społecznej*

Osiągnięto 295,31% wartości docelowej wskaźnika. Świadczy to o dużej aktywności Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), których zadaniem jest m. in. zapewnienie kompleksowego wsparcia w postaci doradztwa, szkoleń, usług dla osób fizycznych z terenu województwa.

11. Liczba podmiotów ekonomii społecznej utworzonych dzięki wsparciu EFS

Osiągnięto 186,67% wartości docelowej. W 2012 roku powstało 7 spółdzielni socjalnych, natomiast w roku 2013 - 21.

W ramach Priorytetu VIII „Regionalne Kadry Gospodarki”, opracowano zestaw wskaźników, których wartości osiągnięte na koniec 2013 roku przedstawiono poniżej.

1. Liczba opracowanych dokumentacji wdrożeniowych prowadzących do zastosowania rozwiązania innowacyjnego w przedsiębiorstwach

Stopień realizacji tego wskaźnika na koniec 2013 r. wyniósł 35 %. Niska wartość wskaźnika wynika z podpisania większości umów dopiero pod koniec 2013 roku.

2. Wskaźnik efektywności zatrudnieniowej

Wskaźnik monitorowany jest w projektach typu *outplacement*, dla których została zawarta umowa o dofinansowanie w 2011 i 2012 r. W planie Działania na 2012 rok ustalono kryterium dostępu „*Wskaźnik efektywności zatrudnieniowej uczestników projektu wykazywany na zakończenie jego realizacji wynosi co najmniej 50% (uczestnicy, którzy podejmą pracę lub rozpoczną prowadzenie działalności gospodarczej)*”. Na zakończenie okresu sprawozdawczego wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 64,50%.

3. Liczba przedsiębiorstw, które zostały objęte wsparciem w zakresie projektów szkoleniowych

Stopień realizacji wskaźnika wyniósł 97,39% zaplanowanej wartości. Poziom wskaźnika wzrośnie wraz z zakończeniem wszystkich projektów.

4. Liczba tymczasowo zatrudnionych wysokokwalifikowanych pracowników w MŚP

Na koniec 2013 roku osiągnięto 50% wartości docelowej tego wskaźnika. Wartość tego wskaźnika założona pierwotnie w projekcie wynosiła 14 osób. Przyczyną niskiego stopnia realizacji tego wskaźnika jest fakt, że tymczasowe zatrudnienie w MŚP wysoko wykwalifikowanego personelu jest nowym typem projektu, nie realizowanym wcześniej, w związku z czym brak jest „dobrych praktyk” w tym zakresie.

5. Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem w zakresie współpracy z B+R

Stopień realizacji tego wskaźnika na koniec 2013 r. wyniósł 12%. Niska wartość wskaźnika wynika z podpisania większości umów dopiero pod koniec 2013 roku.

W ramach Priorytetu IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach” opracowano szereg wskaźników, których wartość osiągnięta na koniec 2013 roku została przedstawiona poniżej.

1. Liczba ośrodków wychowania przedszkolnego, które uzyskały wsparcie

Wsparcie uzyskało 196 ośrodków wychowania przedszkolnego, co stanowi 57,99% wartości docelowej wskaźnika. wartość wskaźnika zwiększy się po podsumowaniu wszystkich projektów.

2. Liczba oddolnych inicjatyw społecznych podejmowanych w ramach Priorytetu

Liczba inicjatyw oddolnych to 294, co stanowi 95,15% wartości docelowej tj. 309. Projekty realizowane w ramach działań które określa ten wskaźnik są krótkimi formami wsparcia finansowanymi w 100% ze środków publicznych oraz są skierowane do bardzo szerokiego grona Wnioskodawców i grupy docelowej, w związku z tym konkursy ogłaszane w ramach tego działania cieszą się największą popularnością wśród Beneficjentów.

3. Liczba osób dorosłych w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w formalnym kształceniu ustawicznym

Na koniec 2013 roku udział wzięło 2 949 osób, co stanowi 52,07% wartości docelowej wskaźnika tj. 5 664. Wraz z zakończeniem trwających projektów wartość wskaźnika wzrośnie.

4. Liczba osób dorosłych, które skorzystały z usług doradztwa edukacyjno-szkoleniowego

Według stanu na koniec 2013 roku wartość tego wskaźnika wynosiła 0. Generowany będzie on w kolejnym okresie sprawozdawczym, a jego wartość docelową ustalono na poziomie 149 osób.

5. *Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat uczestniczących w różnych formach edukacji przedszkolnej w ramach Priorytetu na obszarach wiejskich w stosunku do ogólnej liczby dzieci w tej grupie*

Wskaźnik osiągnął wartość 27,82% (wartość docelowa 20%). Wysoka wartość osiągniętego wskaźnika wynika z bardzo dużego zainteresowania ośrodków wychowania przedszkolnego tą formą wsparcia oraz ze zidentyfikowanych dużych potrzeb w ww. ośrodkach. Związane jest to z niską dostępnością miejsc w placówkach wychowania przedszkolnego na obszarach wiejskich woj. warmińsko-mazurskiego w porównaniu do całego kraju.

6. *Liczba oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych, które zostały objęte wsparciem w ramach projektu*

Na koniec 2013 r wskaźnik wyniósł 0. Po zakończeniu i podsumowaniu projektów, które w 2013 roku przeszły ocenę merytoryczną, wskaźnik wzrośnie.

7. *Odsetek osób w wieku 25-64 lata, które uczestniczyły w formalnym kształceniu ustawicznym (w ramach systemu oświaty) w stosunku do całkowitej liczby osób w tej grupie wiekowej*

Wskaźnik osiągnął wartość 0,35% (wartość docelowa 1%). Relatywnie niska wartość wskaźnika świadczy o bardzo małym zainteresowaniu realizacją projektów, które generują wskaźnik obligatoryjny.

8. *Liczba szkół (podstawowych, gimnazjów i ponadgimnazjalnych prowadzących kształcenie ogólne), które zrealizowały programy rozwojowe w ramach Priorytetu*

Liczba szkół to 422 co stanowi 60,37 % wartości docelowej wskaźnika, w tym na obszarach miejskich – 177 co stanowi 98,33% wartości docelowej wskaźnika, w tym na obszarach wiejskich – 245 co stanowi 47,21% wartości docelowej wskaźnika. Wskaźnik nie ujmuje projektów, gdzie Beneficjentem nie jest szkoła, a np. stowarzyszenie, klub czy ośrodek kultury.

9. *Liczba szkół podstawowych, które zrealizowały projekty dotyczące indywidualizacji nauczania*

Liczba szkół to realizujących projekty to 401, co stanowi 101% wartości docelowej wskaźnika. W związku z tym, że wskaźnik mierzony jest „na wyjściu” to w podanej

wartości wskaźnika nie uwzględniono projektów, w ramach których nie zatwierdzono jeszcze końcowych wniosków o płatność. Projekty te zostaną uwzględnione w kolejnym okresie rozliczeniowym.

10. Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, które wdrożyły programy rozwojowe

Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, które wdrożyły programy rozwojowe to 128, co stanowi 97,71 % wartości docelowej wskaźnika tj. 131. Wartość docelowa została urealniona – w pierwotnej wersji założeń wynosiła 323.

11. Liczba nauczycieli, którzy uczestniczyli w doskonaleniu zawodowym w krótkich formach

Liczba ta wynosi 3 425 osób co stanowi 102,91% wartości docelowej wskaźnika, w tym nauczyciele na obszarach wiejskich – 1 221 co stanowi 46,27% wartości docelowej wskaźnika, w tym nauczyciele kształcenia zawodowego – 519 co stanowi 155,39% wartości docelowej wskaźnika. Realizacja podwskaźnika „w tym nauczyciele na obszarach wiejskich” na wskazanym poziomie 46,27 % może być związana z faktem, iż w województwie warmińsko-mazurskim szkoły, a tym samym nauczyciele na obszarach wiejskich stanowią znaczną mniejszość w stosunku do szkół na terenach miejskich.

12. Liczba uczniów w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, którzy zakończyli udział w stażach i praktykach w ramach Priorytetu

Liczba uczniów wynosi 3 856, co stanowi 27,94 % ogólnej wartości wskaźnika.

13. Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego, które współpracowały z przedsiębiorstwami w zakresie wdrażania programów rozwojowych

Liczba, osiągnięta w ramach działań wykazanych w tym mierniku to 104, co stanowi 106,12% ogólnej wartości docelowej wskaźnika tj. 98.

Powyżej przedstawione wskaźniki dotyczą wszystkich projektów realizowanych z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego w województwie warmińsko-mazurskim. Każdego roku najlepsze projekty korzystające ze wsparcia EFS brały udział w konkursie pt.: „Ambasador EFS w ramach dobrych praktyk Programu

Operacyjnego Kapitał Ludzki”. Laureat główny otrzymywał tytuł „Ambasador EFS w województwie warmińsko-mazurskim”, dwóm kolejnym laureatom przyznawano tytuł „Dobra praktyka EFS na Warmii i Mazurach”. Główny cel konkursu to wyłonienie i promocja najlepszych inicjatyw realizowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach PO KL, w tym m.in. z zakresu rozwoju lokalnego i rozwoju zasobów ludzkich z województwa warmińsko-mazurskiego. Ponadto, inicjatywa pełniła zadanie popularyzacji wiedzy o funduszach unijnych i ich roli w rozwoju regionu. Kapituła, po raz pierwszy, tytuł Ambasadora EFS przyznała w 2009 roku i nadawała go w kolejnych latach do 2013 roku.

Podsumowanie i wnioski

Projekty wspierane przez Europejski Fundusz Społeczny są przeznaczone dla różnych grup docelowych, zatem różnią się właściwościami, skalą i celami. Niektóre są związane z systemami kształcenia, nauczycielami i uczniami, inne dotyczą młodzieży i osób starszych poszukujących pracy, zaś jeszcze inne – potencjalnych przedsiębiorców, bowiem w centrum działań EFS są ludzie. Europejski Fundusz Społeczny nie działa na zasadzie biura pośrednictwa pracy i nie dysponuje ofertami zatrudnienia. Jego działalność polega na finansowym wspieraniu dziesiątków tysięcy lokalnych, regionalnych i krajowych projektów związanych z zatrudnieniem: od

przedsięwzięć na rzecz zatrudnienia niepełnosprawnych, prowadzonych przez niewielkie organizacje charytatywne, po ogólnokrajowe inicjatywy promujące szkolenia zawodowe wśród ogółu społeczeństwa.

Szerokie spektrum form wsparcia – w tym również instrumenty „miękkie” – jest atutem Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, pozwalającym na profilowanie realizowanych projektów zgodnie ze specyficznymi potrzebami ich uczestników. Indywidualne podejście do nich, uwzględniające zarówno instrumenty aktywizacyjne, jak i – w razie takiej potrzeby – reintegracyjne, jest warunkiem trwałej skuteczności projektów.

W województwie warmińsko-mazurskim, zaliczanym do najbiedniejszych regionów w Polsce środki wykorzystywane w ramach projektów dofinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego miały bardzo duże znaczenie szczególnie dla wyrównywania szans osób starszych, wykluczonych czy niepełnosprawnych, a także niwelowania dysproporcji pomiędzy możliwościami na rynku pracy wśród mieszkańców obszarów wiejskich i miejskich. Szerokie spektrum oddziaływania i duże możliwości realizacji projektów w ramach czterech priorytetów, pozwalały na łatwiejsze dostosowanie projektów do realizacji celów zakładanych u podstaw Funkcjonowania Europejskiego Funduszu Społecznego.

Przedstawione w pracy zestawienie wskaźników osiągania zakładanych wartości realizacji celów, pozwala na podjęcie próby oceny wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Społecznego w województwie warmińsko-mazurskim. Wartość szeregu wskaźników została znacznie przekroczona, co było spowodowane między innymi niedoszacowaniem ich wartości docelowej, a także dużym zainteresowaniem beneficjentów wsparciem w ramach poszczególnych działań.

Niepokojąco przedstawiają się wskaźniki, których wartość realizacji w okresie 2007-2013 wynosi 0%. Może wynikać to z harmonogramu realizacji poszczególnych działań, ale także, co budzi obawy, z niewłaściwego prowadzenia etapów realizacji wybranych działań oraz niedostosowania ich do potrzeb lokalnych i specyfiki regionu.

Analiza wykonana w pracy, przedstawione porównania i zestawienia, z uwzględnieniem szerokiego aspektu funkcjonowania Unii Europejskiej i mechanizmów działania Europejskiego Funduszu Społecznego, pozwalają na pozytywne zweryfikowanie postawionej w pracy hipotezy badawczej. Weryfikacja ta nie jest jednak bezkrytyczna, co wykazano powyżej. Niewątpliwie jednak województwo warmińsko-mazurskie jest ważnym beneficjentem środków Europejskiego Funduszu

Społecznego, których wykorzystanie ma korzystny wpływ na rozwój rynku pracy w regionie, a także aktywizację zawodową oraz poszerzenie wiedzy i kompetencji mieszkańców województwa.

Piśmiennictwo

CHURSKI P. 2007 „*Rozwój regionalny w warunkach transformacji gospodarczej i integracji Europejskiej*”, UAM w Poznaniu, Poznań

KOWALSKI J., ŚLUSARCZYK Z. 2006 "Unia Europejska. Proces integracji europejskiej i zarys problematyki instytucjonalno-prawnej" PWP Iuris, Warszawa

WOJTASZCZYK K. 2006, „*Integracja europejska. Wstęp*”, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa

„Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” Bruksela, 03 marca 2010

„Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025” Olsztyn, 25 czerwca 2013

„Sprawozdanie z realizacji Priorytetów komponentu regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013” Olsztyn, 2014

„Traktat o Unii Europejskiej” Maastricht, 7 lutego 1992 w: Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej C115/13

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 listopada 2010 r., sygn. akt K 27/09

Źródła internetowe:

<http://ec.europa.eu/esf/> (dostęp: 23.04.2015)

<http://ec.europa.eu/Eurostat/> (dostęp: 24.04.2015)

<http://efs.warmia.mazury.pl/> (dostęp: 24.04.2015)

<http://kapitalludzki.gov.pl/> (dostęp: 24.04.2015)

<http://pigulkaefs.warmia.mazury.pl/> (dostęp: 24.04.2015)

<http://pl.wikipedia.org/> (dostęp: 24.04.2015)

<http://stat.gov.pl/> (dostęp: 26.04.2015)

<http://strategia2025.warmia.mazury.pl/> (dostęp: 28.04.2015)

<http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/> (dostęp: 28.04.2015)

Spis tabel

Tabela 1 Zestawienie liczby ludności w Polsce, Unii Europejskiej i Strefie Euro

Tabela 2 Produkt Krajowy Brutto wg Parytetu Siły Nabywczej na 1 mieszkańca – Polska, Unia Europejska, Strefa Euro

Tabela 3 Średnia roczna stopa bezrobocia [%] – Polska, Unia Europejska, Strefa Euro

Tabela 4 Liczba mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego w wybranych latach

- Tabela 5** Średnie wynagrodzenia i świadczenia społeczne brutto w województwie warmińsko-mazurskim i w Polsce w wybranych latach
- Tabela 6** Podział współfinansowania w ramach EFS w perspektywie 2007-2013
- Tabela 7** Sumaryczne zestawienie liczby osób korzystających ze środków EFS w Polsce
- Tabela 8** Zestawienie liczby osób korzystających ze środków EFS w Polsce według płci
- Tabela 9** Zestawienie liczby osób korzystających ze środków EFS w Polsce na tle UE z uwzględnieniem grup wiekowych
- Tabela 10** Zestawienie liczby osób korzystających ze środków EFS w Polsce na tle UE z uwzględnieniem poziomu wykształcenia
- Tabela 11** Zestawienie liczby osób korzystających ze środków EFS w Polsce z uwzględnieniem statusu na rynku pracy